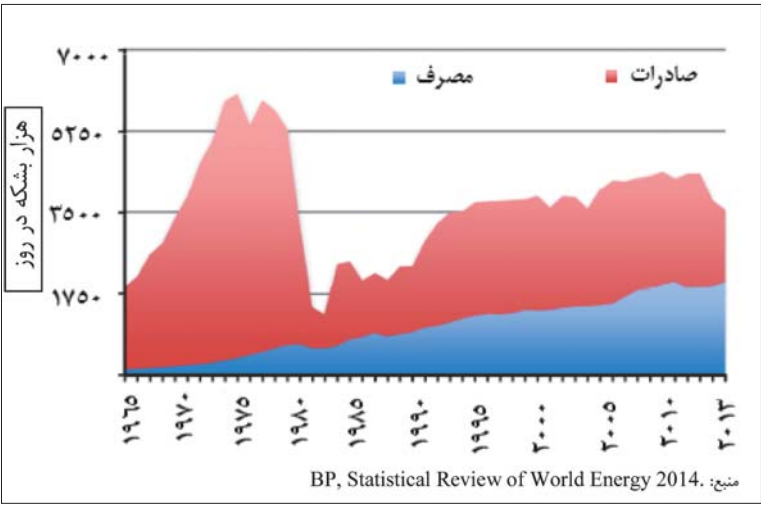

تکنولوژی و سرمایه چالش‌های جدی صنعت نفت و گاز

پل استیونس . ترجمہ: سعیدہ شفیعی

شکل شماره یک: صادرات و مصرف داخلی نفت ایران در سال‌های ۱۹۶۵-۲۰۱۳
منبع: BP, Statistical Review of World Energy 2014.

تولیدکنندگان نفت، به خصوص تولیدکنندگان در شمال آفریقا نیز با چنین مشکلی مواجه هستند و تحت این شرایط موارد پیشنهادی از سوی ایران به شرکت‌های بین‌المللی با شرایط رقبا مقایسه خواهد شد.

مستقیم بر حجم نفت برای صادرات این کشور تأثیرگذار است (شکل شماره یک). تلاش‌های جدی برای کاهش رشد این مصرف از سال ۲۰۰۷ افزایش دوبارگی قیمت بنزین و گازوئیل آغاز شد. اصلاحات جدی از سال ۲۰۱۰ ادامه یافت که دولت به خانواده‌ها پرداخت‌های مستقیمی جهت جبران حذف سوبسیدها انجام داد. این سیاست در ابتدا موثر واقع شد و مصرف نفت در بخش حمل‌ونقل به طور قابل توجهی کاهش یافت. شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران اعلام کرد در جولای همان سال کاهش مصرف بنزین به صافه جویی ۱۱ میلیاردلاری منجر شد. در میانه سال ۲۰۰۸ گرانی‌ها درباره کارایی و شیوه اجرای این سیاست افزایش پیدا کرد. همچنین طرح جایگزینی به‌یوبد یک میلیون و ۲۰۰ هزار خودرو فرسوده که دارای مصرف بالایی بودند به فراموشی سپرده شد. علاوه بر این ایران در این سال‌ها به تغییر الگوی مصرف داخلی انرژی خود از نفت به گاز طبیعی پرداخت که رشد انفجاری مصرف گاز در سال‌های آینده در پی خواهد داشت.

سابقہ تاریخی

برای درک بهتر شرایط صنعت نفت و گاز ایران بهتر است به وضعیت این بخش در چند دهه گذشته توجه کرد. در سال ۱۹۷۷، شرکت‌های ملی‌المللی تحت «قرارداد کنسرسیوم» برنامه‌هایی برای افزایش زبافته نفتی و استفاده از طریق کانال به مخازن قدیمی نفت ایران داشتند. این برنامه‌ها برای مخازنی به‌کار گرفته شد که افت تولید شدیدی داشتند و توانسته بودند سطح تولید خود را حفظ کنند. از سال ۱۹۷۳ (شوک اول نفتی) سیاست و توجه دولت، تولید هرچه بیشتر نفت‌خام بود که در سواحل‌های پایانی دهه ۱۹۷۰ به دلیل وقوع انقلاب به بازنژول پایانی شد. در سال‌های ۸۸-۱۹۷۹ تحت شرایط جنگ با عراق و تخریب میادین، تولید نفت ایران به شدت کاهش یافت. اگرچه پس از پایان جنگ شرکت ملی نفت ایران میادین را به طوور گسترده‌ای بازسازی کرد اما تولید نفت ایران دیگر به سطح قبلی بازنگشت. (شکل شماره یک)

دهه ۱۹۹۰ و شرایط جدید

در دهه ۱۹۹۰، ایران تصمیم گرفت توسعه مبادین خود را تحت قراردادهای بیع متقابل (Buy-back) به شرکت‌های بین‌المللی واگذار کند. در ابتدا زمانی که ایران در سال ۱۹۹۱ قراردادهای بیع متقابل از طریق در شرایط برای سرمایه‌گذاران خارجی چندان جذابیتی نداشت، در واقع دولت ایران شرایط بازار نفت را همانند دهه ۱۹۷۰ تصور کرده بود که در آن دهه شرکت‌های

بین‌المللی نفت شرایط چندان خوبی در خاورمیانه و شمال آفریقا نداشتند. در سال ۱۹۹۵ دولت شروع به بهبود شرایط قراردادهای کرد و «بیژن زنگنه»، وزیر وقت نفت، نوع بهتری از قراردادهای بیع متقابل را به شرکت‌های بین‌المللی معرفی کرد.

در همین زمان دولت آمریکا برای مقابله با دولت ایران در سال ۱۹۹۶ تحریمی علیه صنعت نفت ایران و گاز ایران و لیبی به نام Iran and Libya Sanction (Act) وضع کرد. اگرچه این تحریم ضعیف و غیرموثر و شامل استثنائات و چشم‌پوشی‌های بسیاری بود اما همچنان شرکت‌های بین‌المللی تمایلی چندانی به مشارکت در صنعت نفت و گاز ایران از خود نشان ندادند. از نظر آنها چهار ضعف عمده متوجه این نوع از قراردادهای دوره قراردادهای بسیار کوتاه بود. سود چندان برای سرمایه‌گذار خارجی در نظر گرفته نشده بود. آنان نمی‌توانستند ذخایر حاصل از این قراردادهای را در حساب‌های خود منظور کنند و همچنین فعالیت‌ها به شدت وابسته به کنترل عملیاتی شرکت ملی نفت ایران بود. تمامی این مسائل شرکت‌های بین‌المللی نفت را نسبت به قراردادهای بیع متقابل کم‌رغبت می‌کرد. البته در نهایت برخی شرکت‌های بین‌المللی در این قراردادهای مشارکت کردند زیرا به این قراردادهای به عنوان ابزاری برای ورود به صنعت نفت و گاز ایران نگاه می‌کردند و علاوه بر این انتظار داشتند به‌شوروی دولت ایران قراردادهای مشارکت در ریسک و مشارکت در تولید را در صنایع بالادستی خود پیشنهاد کند.

مصرف داخلی

یکی دیگر از مسائل پیش روی بخش نفت و گاز ایران مصرف رو به رشد داخلی است که به طور

در توسعه میادین خود مشارکت کند باید شرایط جذاب‌تری را برای سرمایه‌گذاری فراهم آورد.

ایران برای بهبود شرایط بخش نفت و گاز خود نیاز به سرمایه و تکنولوژی دارد که در وی این موارد توسط شرکت‌های نفتی بین‌المللی قابل تأمین است. از زمان روی کار آمدن دولت روحانی مذاکرات غیررسمی متعددی بین مسئولان وزارت نفت ایران و نمایندگان شرکت‌های بین‌المللی صورت پذیرفته است. نمونه‌ای از این مذاکرات در سپتامبر ۲۰۱۳ در جریان گروه‌های سالانه سازمان ملل و دیگری در اجلاس اوپک همان سال در وین رخ داد. این شرکت‌ها اعلام کرده‌اند علاقه‌مند به مشارکت در بخش نفت و گاز ایران هستند اما نه به هر قیمتی. در صورت نتیجه مثبت مذاکرات هسته‌ای بین ایران و اوپک و در صورت حذف سریع تحریم‌ها، افزایش ظرفیت تولید نفت ایران نیاز به حداقل یکسال زمان دارد.

بیژن زنگنه وزیر نفت ایران در اجلاس ماه دسامبر سال ۲۰۱۳ اوپک اعلام کرد ایران در سال آینده به سطح تولید چهارمیلیون بشکه ای خود باز خواهد گشت که به نظر بسیار خوشبینانه می‌رسید. غول تولیدکنان سطح پیشه سال ۲۰۱۲/۱۳ میلیون بشکه‌ای را برای دوره یک ساله پس از رفع تحریم‌ها واقع‌بینانه‌تر می‌دانند. علاوه بر این ایران نیاز دارد برای به‌دست‌آوردن مجدد بازارهایی که در طی تحریم نفت خود از دست داده است - و هم‌اکنون در دست کشورهای رقیب است- تلاش زیادی کند. در زمینه گاز مسئله اندکی متفاوت است. ایران می‌تواند برای اروپا به عنوان یک گزینه برای کاهش وابستگی به گاز روسیه مطرح باشد که این مسئله از سوی مسئولان نفتی ایران هم به کرات اشاره شده است. البته باید توجه داشت مصرف بالای گاز در داخل کشور در کنار میزان گاز زیرزمینی به مخازن و صادرات (به عمان، عراق و پاکستان) حجم گاز در دسترس برای صادرات را کاهش می‌دهد. مانع دیگر در این زمینه عدم وجود زیرساخت‌های لازم برای صادرات گاز به اروپا است که برقراری آن نیازمند سرمایه‌گذاری ممکن و زمان بسیاری است. تحت چنین شرایطی ممکن است کشورهای غربی تمایل به چنین پرونده‌ای که نیازمند حداقل زمان ۱۰ ساله است، نداشته باشند.

بنابر این اگر ایران بخواهد با شرکت‌های خارجی

از همان فانی برگزیده دیدار معهود

چشم انداز تولید نفت

صنعت نفت و گاز ایران نیاز جدی به تکنولوژی و سرمایه جهت برون رفت از شرایط کنونی دارد که حل این دو مورد نیاز به مشارکت شرکت های نفتی بین المللی دارد. تحت شرایط کنونی دولت ایران به طرح های توسعه ای شرکت ملی نفت ایران وابسته است زیرا هنوز تحریم ها به قوت خود باقی هستند و ضمناً قراردادهای پیشنهادی به شرکت های خارجی از جاذبیت چندانی برخوردار نیستند تا آنها را تشویق به مشارکت در توسعه مایادین کنند.

در کوتاه‌مدت در صورت به‌نتیجه‌رسیدن مذاکرات بر سر برنامه اتمی ایران در سال ۲۰۱۵، و کاهش تحریم‌ها از سوی دولتهای غربی- شرکت‌های بین‌المللی اجازه پیدا می‌کنند که در پایان همین سال برای سرمایه‌گذاری به ایران وارد شوند. البته این مسئله به دو عامل اصلی بستگی دارد: شرایط پیشنهادی قراردادهای ایران و شرایط پیشنهادی از سوی دیگر کشورهای صادرکننده نفت به رقیب ایران در این مورد محسوب می‌شوند.

درخصوص مورد اول باید گفت که تعدادی از کشورهای دارای ذخایر نفتی، صنایع بالادستی خود را به شرکت‌های نفتی بین‌المللی واگذار کرده‌اند. به‌عنوان مثال مکزیک در پایان سال ۲۰۱۳ دست به اصلاحات قانونی زیادی زده است که بر این اساس سرمایه‌گذاران خارجی در صنایع بالادستی می‌توانند ورود پیدا کنند.

عراق نیز مشکل جذابیت سرمایه‌گذاری برای سرمایه‌گذاران خارجی را در این بخش دارد و اگر قادر به رفع این مسائل نباشد، با محدودیت جدی در ظرفیت تولید مواجه خواهد شد. برخی دیگر از

سال دوازدهم • شماره ۲۲۷۰ روزنامه

طرح استانی شدن انتخابات هفته آینده نهایی می شود

- **اینها:** رئیس کمیسیون شوراهای مجلس از بهای شدن طرح استانی شدن انتخابات در جلسه هفته آینده این کمیسیون خبر داد.
- شوراهای مختلف به امیر خجسته با اشاره به جلسه دیروز هشتمین جلسه‌ای بود که در آن موضوع استانی شدن انتخابات مجلس در دستور کار قرار داشت و قرار بود آخرین جلسه در این موضوع باشد، اما روی چند مسئله توافق نظر نشد و قرار شد یکشنبه یا سه‌شنبه هفته آینده طرح را نهایی کرده و آن را به صحن علنی مجلس بفرستیم. کمیسیون شوراهای مجلس شورای اسلامی با تصویب این طرح به دنبال دوری از محلی‌گرایی و داشتن مجلسی در تراز نظام جمهوری اسلامی است. توجه به خواسته‌های ملی در مجلس بدون شک می‌تواند در ایجاد مجلسی نووی کمک کند و این طرح نیز در همین راستا تدوین شده و امیدواریم که پندهای کاربردی و کارشناسی آن به تأیید مجلس برسد. هفته آینده مباحث دیگر این طرح مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

ادامه از صفحه اول

از فلافل تا چلوکبابی

وقتی روزنامه‌ها از کشف اختلاس‌های میلیاردری گویند، وقتی اعداد نجومی سه‌هزارمیلیارد، هفت‌هزارمیلیارد و ۱۲ هزارمیلیارد و معوقات شش‌هزار و ۵۰۰ میلیارد را هر روز در روزنامه‌ها می‌خوانیم و این سورتور بساط دست‌فروشی را می‌بینیم چه قضاوتی باید کرد؟ دعای تحویل سال ما این بود: خداوند به دولت‌مردان ما این توان و قدرت را بده بساط فقر فراگیر را جمع کند. خاکی به وسعت ایران، امکاناتی در حد اعلای منابع زیرزمینی و روزمینی، مردمی با پیشینه‌ی زرخیز درخشان، حششان این است که شرایط اقتصادی بآثابت، رشد مطلوب، اشتغال، رفاه و تسایش داشته باشند. البته توقع تنها از دولت نیست و توقع حل یک شبه مسائل هم نیست. امید است مسیر حرکت به سوی فقرزدایی و ایجاد رونق اقتصادی را و امسال و پس از هاشمند زنجیرهای ظالمانه غرب، مشاهده کنیم.

